

АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ТЮРКОЛОГИЯ

София Шигаева-Митреска

Славянски университет – Баку (Азербайджан)

В Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се проведе научен форум (10 – 11 ноември 2017), с който бе отбелязана 65-годишнината на специалност „Тюркология“. На откриването на международната конференция под надслов „Тюркологията днес – предизвикателства и перспективи“ председателят на Организационния комитет доц. д-р Милена Йорданова подчерта, че реално тюркологичните изследвания в страната започват много преди 1952 г. Тя обърна внимание на факта, че още през XIX век се изготвят редица двуезични речници и учебници, за да се отговори на образователните и професионалните нужди на българите. В действителност, преподаването на турски език в Софийския университет започва близо половин век преди да бъде създадена специалност „Тюркология“ – още през далечната 1906 г. доц. М. Йорданова отбелязва важната роля, която имат всички преподаватели оттогава досега за развитието и международно признание на специалността, като акцентира и на ролята на гост-преподавателите от различни водещи тюркологични и ориенталистични центрове, като Мамедага Ширалиев (Азербайджан), Хади Мирза-заде (Азербайджан), Георг Хазай (Унгария) и др., чели лекционни курсове в първите години от създаването ѝ (Yordanova & Saraivanova, 2017: 7–8). Постепенно кръгът на изучаваните тюркски езици в Софийския университет се обогатява, като през годините освен турски са преподавани османски, казахски, чувашки, татарски, кримскотатарски, азербайджански и други езици. Понастоящем в Катедрата по тюркология и алтаистика се преподават следните тюркски езици: турски, османски, казахски и азербайджански език.

Поздравления към организаторите и участниците в конференцията отправиха ректорът на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. Анастас Герджиков, Нейно Превъзходителство посланикът на Република Азербайджан д-р Наргиз Гурбанова, Негово Превъзходителство посланикът на Република Казахстан Темиртай Избастин, деканът на Факултета по класически и нови филологии проф. Мадлен Данова, директорът на Центъра за източни езици и култури проф. Александър Федотов, заместник-ректорът на

Югозападния университет „Неофит Рилски“ проф. Антони Стоилов, председател на Съюза на преводачите в България доц. Иво Панов, директорът на фондацията за ориенталистични изследвания в Будапеща „Георг Хазай“ г-жа Сесилия Хазай и още много колеги от Университета и други научни институции в страната.

В словото си на откриването Нейно Превъзходителство д-р Наргиз Гурбанова, посланик на Република Азербайджан, отбеляза, че „тюркскоезичните народи, които живеят в различни краища на света, имат голям принос в световната цивилизация. Тюркскоезичното население на земята надхвърля 250 милиона души. В исторически план тюркските народи са имали тясна връзка помежду си, като този факт е помогнал за опазването на техните езици, традиции и култура“. Тя акцентира и върху важната роля на Азербайджан, където се провежда първият тюркологичен конгрес (Баку, 1926), защото този конгрес „е обществено събитие, което представя тюркологията като голямо систематизирано учение, което има важно значение както от историческа гледна точка, така и от гледна точка на съвременността, а също така спомага и за научното и културното обединение на тюркските народи и развитието на общите им духовни ценности. Затова конгресът по тюркология се определя като много ценен принос на Азербайджан за световната тюркология и за световната наука в по-широк смисъл“.

Ролята и мястото на азербайджанския сред останалите тюркски езици д-р Наргиз Гурбанова определи така: „В исторически план азербайджанският език заема специфично място сред тюркските езици. През XVI век азербайджанският език се издига на ниво официален държавен език в Сефевидската държава, след това през 1918 г. с решение на правителството на Азербайджанската демократична република азербайджанският се провъзгласява за държавен език. Нашият език винаги е имал свое влияние между световните езици, дори е бил сравняван с някои широко разпространени в Европа езици. Руският поет Михаил Лермонтов каза: *„Както е възможно да обиколиш Европа с френския език, по същия начин можеш да обиколиш Азия с азербайджанския“*. През XXI век Азербайджан продължава да предприема различни инициативи за развитието на тюркологията. Сред тях се откроява „създаването под патронажа на президента на Република Азербайджан на Фонда за тюркската култура и наследство. Целта на Фонда, който обединява Азербайджан, Казахстан, Турция и Киргизстан, е с помощта на различни програми и проекти да изследва, съхранява и популяризира културата и наследството на тюркския свят. Фондът активно сътрудничи с ЮНЕСКО, ИСЕКСО и други международни организации“. „За нас е гордост, че секретариатът на Фонда се намира в Баку“, допълни Нейно Превъзходителство.

Добрите българо-азербайджански отношения в науката, и в частност в тюркологията, както и приносът на азербайджанските тюрколози за разви-

тието на българската тюркология бяха засегнати също в словото на д-р Наргиз Гурбанова: „Известният азербайджански професор Мамедага Ширалиев през 1953 – 1954 г. е ръководител на катедра „Турска филология“ в Софийския университет. Той се разхожда из българските села, където живеят турци, събира богат диалектоложки материал, въз основа на който пише книгата си „Тюркска диалектология“ и учебник „Увод в езикознанието“. През 1953 – 1955 г. другият известен азербайджански езиковед Хади Мирза-заде по покана на българското правителство чете лекции по съвременен турски език в Софийския университет. Българският учен проф. Емил Боев през 1966 г. по време на XI Конгрес по тюркология, докато чете доклад на тема *„Проучването на тюркските диалекти в България“* изтъква: „Основата на изследването на тюркските диалекти в България е положена от професор Мамедага Ширалиев“. Учени езиковеди от Азербайджан са взели активно участие в създаването на специалност „Тюркология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, която отбелязва своята 65-годишнина. Надявам се ползотворното сътрудничество на учените от България и Азербайджан в полето на тюркологията да продължи, тъй като съм убедена, че бъдещата им съвместна дейност ще доведе до големи успехи“.

В рамките на двудневната конференция взеха участие близо 40 учени от страната и чужбина. Вниманието предизвикаха докладите, посветени на турския и азербайджанския език. Сред тях от областта на превода и лексикологията вниманието привлякоха докладите на турския учен Осман Сенемоглу *“Bilimsel Metinlerin Türkçeye Çevirisinde Terim Sorunları: Dilbilim Örneği”*, посветен на проблемите на превода на езиковедски термини на турски език, и на Димитър Веселинов *„Турцизмите във френския език“*, в който изчерпателно се представя тюркското влияние във френския език. В изследването *„Категорията интензивност при прилагателните имена в съвременния турски език“* с автор Милена Йорданова се структурира оригинален модел, съгласно който се разглеждат различни начини за предаване на по-силна или по-слаба степен на качество. Докладите *„Дьорд Хазай в ранните години на българската университетска тюркология“* на Валери Стоянов и *„За един живот между два езика“* на Хюсеин Мевсим са сериозен принос за историята на тюркологията в България. Силно застъпени бяха докладите с османистична насоченост, сред които се открояваха особено тези, посветени на епиграфиката и архитектурата в България от османско време, като *„Няколко надписа от Родопите“* на Катерина Венедикова, *„Мюсюлмански култови сгради във Видин след 1878 година“* на Невен Илиев и др. Докладите с литературна тематика обхващаха широк диапазон, като интерес предизвикаха *„Белгийската мантия и българският калпак“* на Татяна Стойчева, *“Umut Dünyası Olan Maniler”* на Михаил Янчев, *„Алегорията в средновековната корейска проза“* на Александър Федотов и др. *„Феноменът турски телевизионен сериал и неговата рецепция в*

България“ е изследване с автор Тотка Монова, в което бе разгледан по оригинален начин актуален проблем за българската действителност от началото на XXI век, какъвто представлява бумът на турски сериали. С интерес бяха изслушани докладите „Към традиционната култура на татарите от Североизточна България (по данни от ДИА – Шумен)“ на Венета Янкова, „*Hamilelik, Doğum, Doğum Sonrası ve Çocuk Bakımı Gelenekleri*“ на Емилия Караханова, „Специфика на традиционната култура на някои тюркоговорящи народи в Северен Кавказ (балкари, карачайци, кумуци)“ на Ружа Нейкова и др., в които акцентът е насочен към културата на тюркоговорящите народи. Беше отделено сериозно внимание на прабългаристиката в някои от докладите, като например „Персийски писмени и фолклорни следи за древните българи: IX – XV век“ на Иво Панов, „Антропониими с предполагаем прабългарски произход“ на Зоя Барболова и др. В икономически план бяха представени актуалните отношения и тенденциите в развитието им на някои държави от Централна Азия и Близкия изток с България в доклада „Турция, България и Новият път на коприната на КНР“ на Александър Алексиев и др.

Основните тематични области, в които бяха разработени в докладите от научния форум, са: тюркология, прабългаристика, туркология, османистика, епиграфика, сфрагистика, културология, етнография, история, компаративистика, транслатология, лингвистика, лексикология, лексикография, литературознание, лингводидактика и др. Силният интерес, при който премина конференцията, и стойностните материали на участниците от България и чужбина ясно засвидетелстваха високото ниво на българската тюркология и престижа, извоюван от нея в международен план.

REFERENCES/LITERATURA

Yordanova, M. & Saraivanova, I. (2017). Predgovor. V: *Tyurkologiyata dnes*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski. [Йорданова, М. & Саръиванова, И. (2017). Предговор. В: *Тюркологията днес*. София: Св. Климент Охридски.]

THE CURRENT SITUATION OF TURKIC STUDIES IN BULGARIA

✉ Ms. Sofiya Shigayeva-Mitreska

Director

Center of the Bulgarian Language and Culture

Baku Slavic University

Baku, Azerbaijan

E-mail: sofia_shigayeva@mail.ru